

УДК 378.014:17

DOI <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2025.18.347736>ORCID <https://orcid.org/0009-0002-7253-7854>

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ ОСВІТІ: ПРОЯВИ ТА МОТИВАЦІЙНІ ЧИННИКИ

Василь Романенко,

аспірант кафедри загальної педагогіки та андрагогіки;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Статтю присвячено теоретико-аналітичному осмисленню сучасних підходів до формування культури академічної доброчесності в українській університетській освіті та визначенню тенденцій розвитку академічної доброчесності. Феномен академічної доброчесності розглянуто в контексті синергетичного підходу як нелінійну динамічну систему, здатну до самоорганізації у розрізі забезпечення партисипативним менеджментом освітньої діяльності. Обґрунтовано нерозривний взаємозв'язок феномену академічної доброчесності з процесами формування та формалізації освітніх парадигм у локальних правових актах осередків української університетської освіти. Запропоновано осередкам української університетської освіти імплементувати поняття академічної досконалості до внутрішніх розпорядчих документах. Приділено увагу дослідженню локальних особливостей забезпечення дотримання академічної доброчесності осередками української університетської освіти, при збереженні єдиної нормативно-правової бази, законодавчого регулювання дотримання академічної доброчесності.

Висвітлено дієві способи та проблеми забезпечення академічної доброчесності в українській університетській освіті та науці. Проведено аналіз основних форм академічної недоброчесності, її мотиваційні чинники в українській університетській освіті та науці. Феномен академічної доброчесності розглянуто в етичному, правовому аспектах, та в економічному вимірі; визначено особливості основних форм академічної недоброчесності. Доведено, що конкурентоспроможність випускників осередків української університетської освіти на європейському ринку знань забезпечується передусім відповідним рівнем якості освіти. При цьому одним із способів досягнення відповідного рівня якості освіти визначено подолання проявів порушення академічної доброчесності та забезпечення її дотримання на всіх рівнях організації української університетської освіти.

Ключові слова: академічна доброчесність, вища освіта, авторське право, академічна недоброчесність, здобувачі вищої освіти, морально-етична поведінка.

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення в Україні, які відбуваються на фоні загострення соціальних процесів обставинами пандемії та воєнних дій, потребують системного підходу до реформування системи освіти та приведення всіх її елементів до вимог та викликів сьогодення. У ситуації вказаної багатофакторної трансформації українського суспільства – не обмежуючись лише поєднанням затяжної війни, прискореної правової та соціально-економічної євроінтеграції в умовах інституційної перебудови – прискорюються процеси формування об'єднаної когнітивно-нормативної системи національної освіти і національно-правової культури. При цьому саме національно-правова культура має забезпечувати нормативну інтерналізацію та визначати процедурну регламентацію поведінки (Кравченко, 2025).

Закон України «Про освіту» підпорядковує всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства основній мені освіти – забезпеченню сталого розвитку України та її європейського вибору (Про освіту, 2017). В умовах воєнного стану команда

Міністерства освіти і науки України запустила системні трансформації, які поглиблюють співпрацю України з ЄС у сфері освіти і науки та посилюють міжнародні партнерства. У цьому контексті одним із основних елементів забезпечення якості освіти виступає максимальне дотримання принципів академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу в українській університетській освіті, що в свою чергу має забезпечити зміну ціннісних орієнтирів у сфері освіти у всіх учасників освітньої діяльності.

Тому, «враховуючи багатогранність феномену академічної доброчесності, постає питання ефективності її забезпечення як на локальному, національному, так і на міжнародному рівнях, оскільки важливість вирішення цієї проблеми не має кордонів» (Батечко, Михайличенко, 2019). Реалії розвитку університетської освіти України відображають часткову відсутність ізоморфності об'єднаної когнітивно-нормативної системи національної освіти і національно-правової культури у учасників освітнього процесу в університетській освіті та подекуди невідповідність стандартам освіти провідних центрів європейської університетської освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави дійти висновку, що теми з напрямку академічної доброчесності/недоброчесності сьогодні є об'єктом дослідження та наукових доробок як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. В першу чергу це обумовлено нормативним закріпленням академічної доброчесності як однією з засад державної політики в сфері освіти та принципу освітньої діяльності (*Про освіту*, 2017). У своїх дослідженнях автори Антоненко І., Гніцевич В. та Юдіна Т. (Антоненко, 2023; Гніцевич, Юдіна, 2019) розглядають проблематику академічної доброчесності та подолання проявів академічної недоброчесності як ключові фактори забезпечення якості та освіти. У своїх роботах автори приділяють увагу важливості підвищення обізнаності щодо етичних та морально-етичних норм, а також наслідків щодо їх порушення здобувачами освіти.

Питання співвідношення, неподільності та ізоморфності морально-етичних факторів та визначених законом правил при дослідженні академічної доброчесності як частини стабільного державно-правового механізму суспільного регулювання розкриваються у дослідженнях Г. Клімової засобами філософських та методологічних аспектів дослідження проблем впливу правової культури на формування правопорядку в суспільстві (Клімова, 2015) та у дослідженнях А. Романової у контексті формування правосвідомості та збереження і розвиток національної ідеї як пріоритетного завдання держави і суспільства загалом (Романова, 2023). Н. Батечко та М. Михайличенко розглядають академічну доброчесність в контексті синергетичного підходу як нелінійну динамічну систему, здатну до самоорганізації (Батечко, Михайличенко, 2019). У дослідженні О. Корносенко, О. Даниско, С. Хлібкевича обґрунтовується значення дотримання здобувачами вищої освіти принципів академічної доброчесності та формування рекомендацій для розвитку науково-дослідницької компетентності магістрів та проведено дослідження нормативного забезпечення запобігання проявам не додержання академічної доброчесності.

Питанням забезпеченості академічної доброчесності в закладах вищої освіти, який здійснюють підготовку фахівців вищої кваліфікації присвячено роботи Л. Кравченко, де особливу увагу приділено системі дотримання академічної доброчесності, яка має бути обґрунтованою, логічною, доцільною, адаптованою до конкретних умов. У цьому аспекті окрема увага автора надається необхідності відповідного механізму впровадження й контролю, доповненого заходами правоосвітньої та правовиховної роботи (Кравченко, 2020).

Філософські та методологічні аспекти дослідження проблеми академічної чесності відображено у наукових доробках Д. Сопової, зокрема автор приділяє особливу увагу та розкриває феномен академічної чесності у контексті якості сучасної вищої освіти (Сопова, 2017).

Водночас вести мову про вичерпаність теми не доводиться. Оскільки кожен осередок університетської освіти України впроваджує власні локальні правові акти у яких деталізовано висвітлюються питання видів порушень академічної доброчесності та конкретних санкцій, що можуть бути застосовані до порушників академічної доброчесності у

конкретному осередку університетської освіти. Здебільшого такі локальні правові акти створюються методами залучення учасників освітнього процесу закладом освіти, що в свою чергу дозволяє досягнути демократизації освітнього менеджменту та принцип людиноцентризму. Наведений партисипативний менеджмент створює локальні особливості та може сформувати відмінні підходи до дослідження філософських та методологічних особливостей дотримання академічної доброчесності в українській університетській освіті при збереженні єдиної нормативно-правової бази, законодавчого регулювання дотримання академічної доброчесності.

Мета статті – провести аналіз сучасних підходів до формування культури академічної доброчесності в українській університетській освіті, визначити тенденції розвитку академічної доброчесності, висвітлити основні форми академічної недоброчесності, її мотиваційні чинники в українській університетській освіті та науці та навести приклади сучасних дієвих засобів забезпечення академічної доброчесності в закладах вищої освіти. На виконання окресленої мети використано **комплекс загальнонаукових методів теоретичного дослідження**, такі як аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування та методичних прийомів, таких як систематизація, узагальнення, огляд, порівняння, для аналізу масивів даних щодо дослідження сучасних підходів до формування культури академічної доброчесності в українській університетській освіті.

Виклад основного матеріалу. Європейський курс, який обрав український народ і Україна як держава, та, як наслідок, долучення до загальноєвропейських освітніх цінностей та кращих освітніх практик провідних університетських центрів світу, обумовлюють необхідність реформування сучасної вищої освіти і мають передбачати вивчення та комплексний аналіз різних сфер освітнього процесу, зокрема і якості з метою гарантування державою належної якості освіти перед міжнародними партнерами та громадянами України. У цьому контексті для освітньої галузі України, і університетської освіти зокрема, важливого значення набуває ознайомлення з провідними світовими методиками і системами моніторингу якості освіти.

Невід’ємною складовою покращення освітнього процесу в закладах вищої освіти України та наближення його до Європейського освітнього простору є зміни, які дозволять підвищити конкуренто-спроможність сучасної вищої освіти й вивести її на якісно новий рівень (Мокляк, Фазан, 2024). Саме підвищення конкуренто-спроможності сучасної університетської освіти дозволяє досягнути ще одну мету освіти в Україні, а саме «збагачення економічного потенціалу Українського народу, ... задля забезпечення сталого розвитку України...» (*Про освіту*, 2017), як це декларується у чинному галузевому законодавстві України.

На тлі глобальної взаємозалежності країн Європейського Союзу, обумовленої метою побудови єдиного економічного та культурного простору, відкритого демократичного суспільства (Сопова, 2020) українська університетська освіта набуває кращий загальноєвропейський досвід, який знаходить своє відображення у чинному галузевому законодавстві. Такі базові принципи побудови загальноєвропейського освітнього простору як багатокультурність, мобільність, загальнодоступність фахової підготовки, набуття сучасних умінь і навичок є основою концепції Європейського Співтовариства (Сопова, 2017), що через світовий науковий простір транслює ідеї «європейської свідомості» учасникам освітнього процесу української університетської освіти.

До вступу в дію Закону України «Про освіту» у 2017 році освітня спільнота нашої держави мала різні підходи до аналізу і тлумачення феномену академічної доброчесності та суміжного, а подекуди і однорідного за своєю суттю феномена академічної чесності та, аналогічно, з феноменом академічної етики (Корносенко, Даниско, Хлібкевич, 2022). Важлива умова забезпечення реалізації свободи, справедливості, рівності – це підвищення якості закону, тобто ознак, властивих йому як ефективно діючому регулятору суспільних відносин (Клімова, 2015).

Відповідно до Закону України «Про освіту» задекларовано, що «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та

провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» (*Про освіту*, 2017). У внутрішній структурі наведеної статті Закону України «Про освіту», так само і у змінах, включених до Закону України «Про вищу освіту», є такі структурні елементи, як дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти, порушення академічної доброчесності, підстави притягнення до академічної відповідальності. Для гарантування високого рівня стану забезпеченості академічної доброчесності, в кожному закладі вищої освіти, який здійснює підготовку фахівців вищої кваліфікації, потрібно мати відповідну систему дотримання академічної доброчесності, яка має відповідати наступним вимогам: обґрунтованість, логічність, доцільність, адаптованість до конкретних умов, відповідний механізм її впровадження й контролю, доповнений заходами правоосвітньої та правовиховної роботи (Кравченко, Жалій, 2020).

У цьому випадку ми можемо спостерігати як кожен осередок університетської освіти України впроваджує власні локальні правові акти, які мають відповідати наведеним вище вимогам, та у яких деталізовано висвітлюються питання видів порушень академічної доброчесності та конкретних санкцій, що можуть бути застосовані до порушників академічної доброчесності. Такі локальні акти закладів університетської освіти зазвичай створюються методами залучення учасників освітнього процесу закладом освіти, що в свою чергу дозволяє досягнути демократизації та відкритості освітнього менеджменту. Безумовно, що такий партисипативний менеджмент створює локальні особливості до забезпечення дотримання академічної доброчесності, при збереженні єдиної нормативно-правової бази, законодавчого регулювання дотримання академічної доброчесності.

Прикладом наведених тверджень може слугувати «Кодекс академічної доброчесності Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка», у якому якісно наведені види порушення академічної доброчесності та конкретні санкції, що можуть бути застосовані до її порушників. Видами таких порушень і для викладачів, і для здобувачів вищої освіти визначено: відсутність посилання на джерела інформації у разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, відомостей; академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства; самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів; фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях; фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, які стосуються освітнього процесу або наукових досліджень; списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема, під час оцінювання результатів навчання; обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування; хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі; необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти (*Кодекс академічної доброчесності Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*, 2022).

Враховуючи наведену локальність, яка може закріплюватися у внутрішніх актах закладів університетської освіти, академічна доброчесність, з однієї сторони, постає складною міждисциплінарною категорією, яка поєднує в собі етичні норми й правила поведінки людини в освітньо-науковому середовищі та механізми й інструменти, за допомогою яких останні реалізуються на практиці. З іншої сторони, ми не можемо не погодитися, що існує цілий комплекс чинників, передусім морально-культурних, інституційних, освітньо-виховних, які впливають ззовні чи з середини на заклад освіти,

визначаючи його спроможність і прагнення протидіяти академічній нечесності (Батечко, Михайліченко, 2019).

Наведені вище приклади видів порушень, які закріплюються у локальних правових актах осередків університетської освіти, як категорія та навіть феномен академічної нечесності (*academic misconduct, dishonesty*) протиставляються академічній доброчесності. У цьому напрямку осередкам української університетської освіти було б, на нашу думку, доцільно запозичити досвід з Європейського освітнього простору, який наразі є досить поширеним, а саме поняття академічної досконалості, яке включає в себе знання та уміння високої якості, захист прав інтелектуальної власності, ідентифікацію та довіру до результатів наукових досліджень (Батечко, Михайліченко, 2019).

З урахуванням наведеного вище, на нашу думку, буде доцільним подальше дослідження процесу формування та формалізації освітніх парадигм у локальних правових актах осередків університетської освіти. Оскільки в основі формування системи освіти, зокрема правовими, законодавчими методами лежить освітня парадигма (Мокляк, Тарелко, 2023), а саме освітня парадигма є фундаментальним аспектом освітньої практики, який формує спосіб задумування, структурування та оцінювання навчання. При цьому різні парадигми мають значний вплив на результати навчання учнів, підкреслюючи важливість прийняття більш орієнтованого на учня та конструктивістського підходу в освіті (Мокляк, Тарелко, 2023). Виходячи з мети нашого дослідження, вважаємо за доцільне додатково підкреслити, що місія педагогіки полягає в зміні та динаміці освітньої парадигми, як такої, що надає підґрунтя інноваційним підходам щодо розвитку освітньої галузі, змісту та організації навчання і взаємодії основних суб'єктів освіти.

У науковій літературі феномен академічної недоброчесності здебільшого розглядається у морально-етичному та в правовому аспектах. На наш погляд, не варто нехтувати економічним виміром як академічної доброчесності так і академічної недоброчесності. Безумовно, що освіта та результати освітньої діяльності становлять стратегічний ресурс суспільно-економічного розвитку України, що набуває особливого значення у контексті викликів сьогодення. За свідченням В. Огнев'юка, у розвинених країнах «інвестиції, спрямовані на розвиток системи освіти, виявляються найефективнішими... За різними підрахунками, у структурі валового національного продукту від 25% до 70% доходу може забезпечуватись за рахунок освіти. Відтак, кожна інвестована в освіту одиниця витрат, здебільшого, дає не менше чотирьох одиниць прибутку, вираженого в грошовій формі» (Огнев'юк, 2013).

Однак, сучасна університетська освіта в Україні засвідчує, що заклади вищої освіти, регулярно не дотримуються такого імперативу в своїй діяльності, допускаючи академічну нечесність або ігноруючи академічні проступки з боку студентів, викладачів чи представників адміністрації (Батечко, Михайліченко, 2019). У цьому аспекті академічна нечесність нівелює саму цінність освіти та наукової діяльності, сприяє фальсифікації університетської освіти й тим самим зменшенню її внеску у суспільно-економічний розвиток суспільства і держави.

Наближення України до наведеної вище прибутковості від інвестицій в освіту передбачає передусім удосконалення освітнього менеджменту з подолання проявів академічної недоброчесності. Роботи здобувачів освіти, які виконуються з порушенням вимог академічної доброчесності, означають фактичну фальсифікацію вищої освіти, і, як наслідок, неправомірне присвоєння відповідного освітнього рівня такому здобувачу освіти. Освіта, яка не досягає кінцевого результату – формування компетентного фахівця, свідомого професійної етики – спричиняє країні лише економічні збитки у вигляді витрат на навчання та інвестицій у освітню та наукову діяльність осередків університетської освіти. Такі недобросовісні здобувачі освіти своєю діяльністю у майбутньому не принесуть економіці бажаної користі. Сфальсифікована таким чином освіта чи наукові дослідження, на нашу думку, можуть характеризуватися як латентний економічний збиток.

Для закладу університетської освіти обов'язковою є наявність системи дотримання академічної доброчесності. Невід'ємними частинами такої системи можуть бути: законодавча база, документи структурних підрозділів, які впроваджують систему

забезпечення академічної доброчесності, інструменти впровадження й контролю за дотриманням академічної доброчесності учасниками освітнього процесу (Кравченко, Жалій, 2020). До інструментів такого впровадження доцільно віднести: загальну та правову культуру академічної доброчесності; право-просвітницьку, право-виховну діяльність із популяризації правил академічної доброчесності; інформаційно-роз'яснювальну роботу (індивідуальне та колективне консультування).

Дієвими засобами контролю дотримання принципів академічної доброчесності, крім іншого, доцільно віднести застосування програм для встановлення унікальності текстів та виявлення ймовірних фактів порушення академічної доброчесності, зокрема – Unicheck. Дієвим засобом, на наш погляд, вбачається застосування санкцій у випадках порушення академічної доброчесності. При цьому превентивним методом або методом виховання має стати підписання декларацій щодо дотримання принципів академічної доброчесності.

Системи дотримання академічної доброчесності в осередках університетської освіти реалізовується передусім шляхом закріплення відповідної системи, узгодженої зі сформульованим в Рекомендаціях НАЗЯВО для ЗВО положеннями щодо розробки й упровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності (НАЗЯВО, 2019). Прикладом створення дієвої локальної системи дотримання академічної доброчесності в осередках університетської освіти може слугувати Кодекс академічної доброчесності Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (*Кодекс академічної доброчесності*, 2022) та методичні рекомендації щодо організації, виконання та захисту кваліфікаційних (бакалаврських/магістерських) робіт (*Методичні рекомендації щодо ...*, 2021). Наведеними локальними розпорядчими документами осередку університетської освіти встановлюються 4 рівні унікальності робіт здобувачів університетської освіти:

- високий рівень унікальності – робота допускається до захисту або (та) опублікування (80-100%);
- достатній рівень унікальності – робота потребує доопрацювання (70-79%);
- середній рівень унікальності – робота потребує значного доопрацювання та повторної перевірки (51-69%);
- низький рівень унікальності – робота відхиляється без права подальшого розгляду (50% і нижче).

У дослідженнях науковців визначення академічної недоброчесності не отримало загально визнаного формулювання та завершеного змісту. Основним її чинником ми можемо визначити порушення авторських прав із корисливими цілями. Н. Батечко і М. Михайліченко наводять шість різновидів академічної недоброчесності (Батечко, Михайліченко, 2019). Найпоширенішим проявом академічної недоброчесності є плагіат, як неправомірне використання результатів чужих досліджень без відповідних посилань на їх авторство (Корносенко, Даниско, Хлібкевич, 2022).

На нашу думку, не завжди доцільно цілком покладатися на формальну оцінку унікальності тексту засобами застосування програм для встановлення унікальності текстів та виявлення ймовірних фактів порушення академічної доброчесності. Оскільки викладач, на якого покладено функції формування остаточного оцінювання представлених робіт здобувачів освіти, має враховувати незмінність застосування спеціальної термінології, яку програма формально врахує як плагіат. Прикладом може слугувати ужиток англійської мови у галузі авіації (Aviation English), чітко обумовлений міжнародними стандартами та конвенціями. Це зобов'язує використовувати чітко формалізовані за прийнятими міжнародними правилами лексеми та словосполучення з недопущенням перефразування спеціальної термінології. Але зазначену конвенціональну формалізацію програми з перевірки унікальності тексту врахують як плагіат. Тому впровадження правил академічної етики в систему підготовки здобувачів освіти відповідних спеціальностей має носити передусім ознаки розумності і доцільності та враховувати галузеву специфіку. Це, на нашу думку, стане пріоритетом щодо підвищення якості науково-дослідницького компонента фахової компетентності, сприятиме визнанню документів про освіту на всеукраїнському та

міжнародному рівнях, та, як результат строкової перспективи, забезпечить конкурентоспроможність випускників осередків української університетської освіти.

Висновки. Феномен академічної доброчесності на сьогодні є об'єктом дослідження та наукових пошуків як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Термін «академічна доброчесність», окремі аспекти дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти, педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками, ознаки порушення академічної доброчесності та відповідальності за таке порушення отримали нормативне закріплення у чинному галузевому законодавстві. А сама академічна доброчесність декларується як одна з засад державної політики в сфері освіти та наріжний принцип освітньої діяльності.

У ході дослідження ми дійшли висновку, що академічна доброчесність може розглядатися як економічна категорія та як показник підвищення конкурентоспроможності сучасної університетської освіти й виведення її на якісно новий рівень.

Проблематика академічної недоброчесності в українській університетській освіті є комплексною, а інколи навіть системною, тому вона потребує системного підходу та спільних зусиль всіх учасників освітнього процесу осередків університетської освіти, освітянського менеджменту, а також контролю з боку громадянського суспільства.

Виявлені чинники мотивації недоброчесності свідчать про потребу локального вдосконалення чинних документів організаційно-правового характеру, які б сприяли формуванню осередками університетської освіти в Україні національної еліти, для якої доброчесність була б незаперечною цінністю. Забезпечення доброчесності виступає динамічним процесом, який потребує ретельного вивчення – задля вживання відповідних заходів, які забезпечать набуття академічною доброчесністю формату незаперечної цінності усіх учасників освітнього процесу, сформують новий духовноконцептуальний тип мислення всіх учасників освітнього процесу осередків університетської освіти.

Осередкам української університетської освіти доцільно було б, на нашу думку, запозичити досвід з Європейського освітнього простору та імплементувати поняття академічної досконалості, яке включає в себе знання та уміння високої якості, захист прав інтелектуальної власності, ідентифікацію та довіру до результатів наукових досліджень.

У ході дослідження нами обґрунтовано нерозривний взаємозв'язок феномену академічної доброчесності з процесами формування та формалізації освітніх парадигм у локальних правових актах осередків української університетської освіти. Що у окремих випадках забезпечується партисипативним менеджментом при закріпленні у внутрішніх розпорядчих документах локальних особливостей, при збереженні єдиної нормативно-правової бази, законодавчого регулювання дотримання академічної доброчесності.

ЛІТЕРАТУРА

- Антоненко, І. В. (2023). Питання підвищення академічної доброчесності в закладах вищої освіти. В кн. *Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище*: зб. есе прогр. підвищ. кваліфікації (с. 33-35). Львів; Торунь: LihaPres. Взято з https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u404/zbirnik_ese_advanced_training_academ.integr.pdf
- Батечко, Н., Михайліченко, М. (2019). Феномен академічної доброчесності в контексті синергії наукових підходів. *Освітологія*, 8, 26-33.
- Гніщевич, В. А., Юдіна, Т. І. (2019). Проблеми реалізації академічної доброчесності у освітньо-науковому середовищі України. В кн. *Академічна доброчесність: виклики сучасності*: зб. наук. есе учасників дистанц. етапу наук. стажування для освітян (с. 48-51). Варшава. Взято з https://www.navs.edu.ua/files/dobrochesnist/zbirnik_26072019.pdf
- Клімова, Г. П. (2015). Вплив правової культури на формування правопорядку в суспільстві. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*, 3, 77-85. Взято з https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14564/1/Klimova_77-85.pdf

- Кодекс академічної доброчесності Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.* (2022). Взято з <https://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/kodeks-akademichno%D1%97-dobrochesnosti-pnpu-imeni-v.-g.-korolenka.pdf>
- Корносенко, О., Даниско, О., Хлібкевич, С. (2022). Дотримання академічної етики у науково-дослідницькій діяльності майбутніх фахівців вищої кваліфікації в університеті. *Українська професійна освіта=Ukrainian professional education*, 11, 108-116. Взято з <https://uperpnpu.pnpu.edu.ua/article/view/275570/270721>.
- Кравченко Л. М., Жалій Т. В. (2020). До проблеми академічної доброчесності в науковій діяльності дослідників професійної освіти. *Українська професійна освіта=Ukrainian professional education*, 7, 9-13. Взято з <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/17581>.
- Кравченко Л. М., Саєнко О. (2025). Національна свідомість та національно-правова культура: проблеми формування. *Українська професійна освіта=Ukrainian professional education*, 17, 9-18. Взято з <https://uperpnpu.pnpu.edu.ua/article/view/342358/330485>.
- Методичні рекомендації щодо організації, виконання та захисту кваліфікаційних (бакалаврських/магістерських) робіт у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.* (2024). Взято з <https://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/10/metod.-rek.-kval.-pererob..pdf>
- Мокляк, В., Фазан, В. (2024). Модернізація якості вищої медичної освіти на шляху до євроінтеграції України. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6 (140), 144-152. Взято з <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/16574>
- Мокляк, В., Тарелко, С. (2023). Поняття та зміст освітньої парадигми. *Педагогічні науки*, 81, 148-154. Взято з <https://pednauki.pnpu.edu.ua/article/view/289409/282961>
- Наукова та науково-технічна діяльність Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка у 2024 році.* Взято з <https://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/02/zvit-naukovuj-2024-rik-pnpu.pdf>
- Огнев'юк, В. О. (2013). Система освіти, соціальна сфера й ринкова економіка: проблема посилення взаємодії. В кн. В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва (Уклад.), *Освітологія: хрестоматія* (с. 557-559). Київ: ВП «Едельвейс».
- Положення про організацію наукової та науково-технічної діяльності у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.* (2022). Взято з <https://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/08/polozhennya-pro-organizacziyu-naukovoyi-ta-naukovo-tehnichnoyi-diyalnosti-u-poltavskomu-nacziionalnomu-pedagogichnomu-universyteti-imeni-v.-g.-korolenka.pdf>
- Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.* (2024). Взято з https://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/polozhennya_pro_systemu_zapobigannya_plagiatu.pdf
- Про авторське право і суміжні права:* Закон України. № 2811-IX. (2022). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
- Про Освіту:* Закон України. № 2145-VIII. (2017). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Про вищу освіту:* Закон України. №1556-VII. (2014). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Рекомендації для ЗВО щодо розробки й упровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності:* (рішення НАЗЯВО від 29.10.2019 р.). Взято з <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/Рекомендації-ЗВО-система-забезпечення-академічної-доброчесності.pdf>
- Романова, А. С. (2023). Правосвідомість та національна ідея – основа стабільного державно-правового розвитку суспільства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* Юридичні науки, 2 (38), 85-90.
- Сопова, Д. О. (2017). Феномен академічної чесності у контексті якості сучасної вищої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 28, 79-84.

REFERENCES

- Antonenko, I. V. (2023). Pytannia pidvyshchennia akademichnoi dobrochesnosti v zakladakh vyshchoi osvity [The issue of improving academic integrity in higher education institutions]. In *Akademichna dobrochesnist, vidkryta nauka ta shtuchnyi intelekt [Academic integrity, open science, and artificial intelligence: how to create a virtuous educational environment]: yak stvoryty dobrochesne osvितnie seredovyshche: zb. ese prohr. pidvyshch. kvalifikatsii* (pp. 33-35). Lviv; Torun: LihaPres. Retrieved from https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u404/zbirnik_ese_advanced_training_academ.integr.pdf [in Ukrainian].
- Batechko, N., & Mykhailichenko, M. (2019). Fenomen akademichnoi dobrochesnosti v konteksti synerhii naukovykh pidkhodiv [The phenomenon of academic integrity in the context of synergy of scientific approaches]. *Osvitohiia [Education]*, 8, 26-33 [in Ukrainian].
- Hnitsevykh, V. A., & Yudina, T. I. (2019). Problemy realizatsii akademichnoi dobrochesnosti u osvितno-naukovomu seredovyshchi Ukrainy [Problems of implementing academic integrity in the educational and scientific environment of Ukraine]. In *Akademichna dobrochesnist: vyklyky suchasnosti [Academic integrity: contemporary challenges]: zb. nauk. ese uchasnykiv dystants. etapu nauk. stazhuvannia dlia osvitan* (pp. 48-51). Varshava. Retrieved from https://www.navs.edu.ua/files/dobrochesnist/zbirnik_26072019.pdf [in Ukrainian].
- Klimova, H. P. (2015). Vplyv pravovoi kultury na formuvannia pravoporiadku v suspilstvi [The influence of legal culture on the formation of law and order in society]. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho [Bulletin of the Yaroslav the Wise National Law University]*, 3, 77-85. Retrieved from https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14564/1/Klimova_77-85.pdf [in Ukrainian].
- Kodeks akademichnoi dobrochesnosti Poltavskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. H. Korolenka [Bulletin of the Yaroslav the Wise National Law University]. (2022). Retrieved from <https://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/kodeks-akademichno%D1%97-dobrochesnosti-pnpu-imeni-v.-g.-korolenka.pdf> [in Ukrainian].
- Kornosenko, O., Danysko, O., & Khlibkevych, S. (2022). Dotrymannia akademichnoi etyky u naukovu-doslidnytskii diialnosti maibutnikh fakhivtsiv vyshchoi kvalifikatsii v universyteti [Compliance with academic ethics in the research activities of future highly qualified specialists at the university]. *Ukrainska profesiina osvita=Ukrainian professional education*, 11, 108-116. Retrieved from <https://upepnpu.pnpu.edu.ua/article/view/275570/270721> [in Ukrainian].
- Kravchenko L. M., & Saienko O. (2025). Natsionalna svidomist ta natsionalno-pravova kultura: problemy formuvannia [National consciousness and national legal culture: problems of formation]. *Ukrainska profesiina osvita=Ukrainian professional education*, 17, 9-18. Retrieved from <https://upepnpu.pnpu.edu.ua/article/view/342358/330485> [in Ukrainian].
- Kravchenko L. M., & Zhalii T. V. (2020). Do problemy akademichnoi dobrochesnosti v naukovi diialnosti doslidnykiv profesiinnoi osvity [On the problem of academic integrity in the scientific activities of vocational education researchers]. *Ukrainska profesiina osvita=Ukrainian professional education*, 7, 9-13. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/17581> [in Ukrainian].
- Metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii, vykonannia ta zakhystu kvalifikatsiinykh (bakalavrskykh/mahisterskykh) robit u Poltavskomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti imeni V. H. Korolenka [Methodological recommendations for the organization, implementation and defense of qualification (bachelor's/master's) theses at the V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University]. (2024). Retrieved from <https://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/10/metod.-rek.-kval.-pererob..pdf> [in Ukrainian].
- Mokliak, V., & Fazan, V. (2024). Modernizatsiia yakosti vyshchoi medychnoi osvity na shliakhu do yevrointehratsii Ukrainy [Modernization of the quality of higher medical education on the path to European integration of Ukraine]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies]*, 6 (140), 144-152. Retrieved from <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/16574> [in Ukrainian].
- Mokliak, V., & Tarielko, S. (2023). Poniattia ta zmist osvितnoi paradyhmy [The concept and content of the educational paradigm]. *Pedahohichni nauky [Pedagogical Sciences]*, 81, 148-154. Retrieved from <https://pednauki.pnpu.edu.ua/article/view/289409/282961> [in Ukrainian].

- Naukova ta naukovo-tekhnichna diialnist Poltavskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. H. Korolenka u 2024 rotsi [Scientific and scientific and technical activities of the V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University in 2024]*. Retrieved from <https://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/02/zvit-naukovyj-2024-rik-pnpu.pdf> [in Ukrainian].
- Ohnev'iuk, V. O. (2013). Systema osvity, sotsialna sfera y rynkova ekonomika: problema posylennia vzaiemodii [The education system, the social sphere and the market economy: the problem of strengthening interaction]. In V. O. Ohnev'iuk, S. O. Sysoieva (Comps.), *Osvitolohiia [Education]: khrestomatiia* (pp. 557-559). Kyiv: VP «Edelveis» [in Ukrainian].
- Polozhennia pro orhanizatsiiu naukovo ta naukovo-tekhnichnoi diialnosti u Poltavskomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti imeni V. H. Korolenka [Regulations on the organization of scientific and scientific-technical activities at the V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University]*. (2022). Retrieved from <https://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/08/polozhennia-pro-organizacziyu-naukovoyi-ta-naukovo-tehnichnoyi-diyalnosti-u-poltavskomu-nacziionalnomu-pedagogichnomu-universyteti-imeni-v.-g.-korolenka.pdf> [in Ukrainian].
- Polozhennia pro systemu zapobihannia ta vyivlennia akademichnoho plahiatu u Poltavskomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti imeni V. H. Korolenka [Regulations on the system for preventing and detecting academic plagiarism at the V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University]*. (2024). Retrieved from https://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/polozhennia_pro_systemu_zapobigannia_plagiatu.pdf [in Ukrainian].
- Pro avtorske pravo i sumizhni prava [About copyright and related rights]*: Zakon Ukrainy. № 2811-IX. (2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> [in Ukrainian].
- Pro Osvitu [About Education]*: Zakon Ukrainy. № 2145-VIII. (2017). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
- Pro vyshchu osvitu [About higher education]*: Zakon Ukrainy. №1556-VII. (2014). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
- Rekomendatsii dlia ZVO shchodo rozrobky y uprovalzhennia universytetskoï systemy zabezpechennia akademichnoi dobrochesnosti [Recommendations for HEIs on the development and implementation of a university system for ensuring academic integrity]*: (rishennia NAZiVO vid 29.10.2019 r.). Retrieved from <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/Rekomendatsii-ZVO-systema-zabezpechennia-akademichnoi-dobrochesnosti.pdf> [in Ukrainian].
- Romanova, A. S. (2023). Pravosvidomist ta natsionalna ideia – osnova stabilnoho derzhavno-pravovoho rozvytku suspilstva [Legal awareness and national idea are the basis for stable state and legal development of society]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Yurydychni nauky [Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Legal Sciences]*, 2 (38), 85-90 [in Ukrainian].
- Sopova, D. O. (2017). Fenomen akademichnoi chesnosti u konteksti yakosti suchasnoi vyshchoi osvity [The phenomenon of academic honesty in the context of the quality of modern higher education]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka [Teacher education: theory and practice]*, 28, 79-84 [in Ukrainian].

FORMING A CULTURE OF ACADEMIC INTEGRITY IN UKRAINIAN UNIVERSITY EDUCATION: MANIFESTATIONS AND MOTIVATIONAL FACTORS

Vasyl Romanenko,

postgraduate student of the Department of General Pedagogy and Andragogy;
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

The article is devoted to the theoretical and analytical understanding of contemporary approaches to the formation of a culture of academic integrity in Ukrainian university education and the identification of trends in the development of academic integrity. The phenomenon of academic integrity is considered in the context of a synergistic approach as a nonlinear dynamic system capable of self-organization in terms of ensuring participatory management of educational

activities. The inseparable connection between the phenomenon of academic integrity and the processes of forming and formalizing educational paradigms in local legal acts of Ukrainian university education centers is substantiated. It is proposed that Ukrainian university education centers implement the concept of academic excellence into their internal regulatory documents. Attention is paid to the study of local features of ensuring compliance with academic integrity by Ukrainian university education institutions, while maintaining a unified regulatory framework and legislative regulation of compliance with academic integrity.

Effective ways and problems of ensuring academic integrity in Ukrainian university education and science are highlighted. An analysis of the main forms of academic dishonesty and its motivational factors in Ukrainian university education and science is conducted. The phenomenon of academic integrity is considered in ethical, legal, and economic terms; the characteristics of the main forms of academic dishonesty are identified. It is proven that the competitiveness of graduates of Ukrainian university education centers on the European knowledge market is ensured primarily by an appropriate level of education quality. At the same time, one of the ways to achieve the appropriate level of education quality is to overcome violations of academic integrity and ensure its observance at all levels of Ukrainian university education.

Keywords: *academic integrity, higher education, copyright, academic dishonesty, higher education seekers, moral and ethical behavior.*

Надійшла до редакції 15.07.2025 р.